

srce, ki ni bilo zatepeno in okorno v zadnjem orožniku resnice. Kje je Tvoja milost in prijazen? Ali nisi po bogovcu in vidcu obljubil, da boš sodec na mavri božji, maščavec po čislu in vagi za vse, kar si dal na počak, in da bo jeza Tvojih ust razpihala zoprnike kakor pirjevico in smotlako?« —

»Nisem hodil zblažjenih poti, nisem rodil za basni in marnje zmanega sveta, bil sem glasen vabec k Tvoji besedi, trezev vina pijanega in imenja in blaga, sovraž lakomiji, hofarti in hotljivosti, nisem praznoval niti bil praznovit, vpil veselja mi je bil prigrusten. Pa kaj imam? Lupine, zrno pak sem utrpel. Lasje so opolznili z moje glave, podsiveli so. Starost si mi dal, ustudil mojo kri in ogenj srca in le žejne duše nisi usopil. Znamenja, Gospod, znamenja nisi dal...«

Iz strašne žalosti je vzrastlo čudno v propovednika in je živo videl, da sovraži, da kolne. Kakor so stali pred njim, jih je cenil drzko in trdo: Schlagna za skopost, Glaserja za nezmernost pijače, Heinricherja za očito prešuštvo, Zemljaka za glupo hofartnost, Kunstlja za »okornost« trme in Benka za jezo hudičevo. In kakor da jih mora žaliti, je vzkliknil:

»Ali naj daje, kdor nima, in vzdaje mir, kdor ni potolažen? Za moj glas ne rodi Bog. Rodi za glas onih, ki svetce molijo, in kakor jih častijo. Rodi za glas šolarjev za čest svete Katarine in Gregorja, kovačev za čest Loja, vojščakov za čest Jurija, lotric za čest lotrice Afre.«

Že ni več propovedoval, že se mu je beseda trgala kakor v porog in smeh. Roke pa je bil vzdignil kakor za blagoslov.

»Vzdajem vam nauk, kakor je za boleš trebuha: pomagal bo sveti Erazem. Vzdajem za boleš otročnic: pomagala bo sveta Marjeta. Vzdajem za francosko rano: pomagal bo sveti Ciriacus pa tudi Britius. Vzdajem k zadnjemu za boleš duše: pomagal bo novi menih Miklavž Koprivec. In če novi menih ne bo, bo lajnasti komisarius Tomaž, deveti ljubljanski...«

Iz srenje je motno zaječalo. Baron Nikolaj Brdski, predikantov patron, pa je zaklical na glas:

»Gott bis mir gnedig! Here! Ihme sein Wort ist grob!«

IDIJOT MARKO IN ONI...

Andrè Čebokli.

»Marko. Mlad si. Lep si.«

»Jok — —! Dvajset let — —!« je skoro otroško zvonko odmele.

»Marko. Črne oči imaš.«

»Tudi Ilja jih ima —« Čudno so mu vziskrile oči in ves srečen se je zavrtel...

»Ali si že videl svoje oči?«

»Sem —: Ilija in Nikola in Jovo imajo vsi črne oče — —« in se je medtem spet ves srečen smehljaj, a v stran. Očem, katere so ga izpraševale in ki niso bile črne, se je plaho izogibal.

»Marko. Črne lase imaš.«

Iz sencà je utrgal las —:

»Jok — — — bele!«

In s čistimi, otroško mirnimi očmi se je zagledal v svoj sivi las ...

»Vojak si, Marko, pa nosiš po strani glavo. Kmalu ti zleze čez rame. Ravno jo nósi!«

»Jok — —! Tudi Ilija jo nosi ... in Nikola in Jovo — —« ter je še bolj nagnil glavo.

Mladi, lepi Marko je vsem bil kakor vse. Vsi so ga imeli radi. Vsi so se ž njim igrali. Vsi so ga žalili. Vsak ga je mogel okraști do vinarja, do drobtinice kruha ... Samo topli ga še niso. Bali so se, da bi ne razbili svoje igračke: s čim naj bi se potem igrali — — koga naj bi žalili — — koga okradli — —?

Kadar so ga radi imeli v svojem krogu, tedaj so mu izkazovali svojo ljubezen z zazobnim posmehovanjem ... Kadar so se ž njim igrali —, ga žalili — in ga okradli, tedaj so se pa na vse grlo smejali ...

Na zelenem travniku je mrgolelo čez tisoč moških postav. Ena med njimi je bila Markova. Poveljniki so vpili, se drli ... Ukročeni levi in tigri pa so korakali tja, korakali so sèm ... nešteto krat ... in se nato oddahnili za par minut — še za naglo smrt prekrajko odmerjen čas! Druga slika je še zanimivejša: poklekali so in vstajali —; vrgli so se na tla, na tleh se iztegnili in se spet pobrali — —.

S krvavimi koleno in s podplutimi ustnicami so zaklinjali zemljo, zakaj jih še nosi v tem trpljenju — —?!

Vse tako je delal tudi nerodni Marko, dan za dnem vsem bližnjim v veselje in smeh.

Ko pa je med polurnim odmorom ležalo po travniku nad tisoč moških teles in se kadilo stotero cigaret, takrat ni smel počivati Marko: zakaj ukročeni lev se še ne boji medveda —! In Marko, ubogi medved, je moral na kričečo željo svojih tovarišev sam nastopiti v rekrutski areni, obdani z živim zidom iz lenih teles. V velikih, iznošenih čevljih, že razgret in izmučen, je moral sam poveljevati samemu sebi —, sam korakati —, poklekati —, se na tla metati —, se pobirati — —: tisočerim samo za zabavo!

Nato je iz tisoč grl zagrmel smeh — —. Vse za plačilo enemu: Marku, ki mu je pôt zalival oči in mu močil suhe ustne — —, Marku, ki jih je zahvaljeval z ječanjem — —!

Še več. V areno stopijo vojščaki, potrgajo svoje kolajne in jih pripnejo sladnemu Marku na prsi... Marko se nasmehne zlatim stvarcam in solza sreče se mu utrne nanje—: saj ni vedel, da jih je bila onim pripela smrt s tresočo roko... Nato pogleda kakor gospod po trumah svojih vojščakov — —.

In arena mu zarjove:

»Živio kraljevič Marko! — —«

»Živio naš kralj! — —«

— —

Idijot Marko je bil premajhna žrtev celemu tisoču.

»Kje je še kak — —?!« je šel klic od moža do moža — glas, ki je bil lačen smeha...

»Morajo biti! Saj smo jih pred kratkim dobili.«

Globoko iz gručice zavpijejo:

»Tu je kar cela trojica!«

In med burnim ploskanjem, hropečimi klici in dušljivim smehom so Ilja, Nikola in Jovo upognjeni marširali v areno, ki je bila zastražena s strastnimi, krvi žejnimi očmi, medtem ko je tem zemlja pila kri — —.

Marko, bogat zaslug — —, je zdaj poveljeval. Tako glasno, da se mu je kar trgalo glas. In Ilja, Nikola in Jovo so ga poslušali —, z ubogljivim nasmehom na ustnih in v očeh. Da še tako vdano, da niso čutili kamna — —, da niso slišali smeha in ne videli od krohotanja solznih oči in penečih se ust — —. Ali so bili to še ljudje —, katerim ni več mar za slavoklice...?! —

Iz velikega mesta je prišel nadzorovat general. Hitro se je vse odigralo: general je šel molčé od čete do čete, molčé tudi z obrazom — —. Pod stoletnim hrastjem pa je stala še četvorica: Marko, Ilja, Nikola in Jovo. General je kar švignil mimo nje in za njim so komaj še odmele besedé, ko da bi ne bile več njegove:

»Idijotje — ti in oni — —!«

Glas teh besed ni bil tih, a tudi preglasen ne; miren, brez strasti, čisto brezbarven. Temu podobna je bila tudi postava generalova: brez diha in kretnje —: izginil bi bil in še pes bi ga ne izsledil več...

To ni bila jeza —. To ni bilo pomilovanje —. To je bil zopet zasmeh — —! —

Nato so bili Marko in njegova trojica še bolj zasmehovani. Od dne do dne strastneje. Arena je mislila že, da sme kar pljuvati nanje — —, da ji morajo obležati tu za zabavo in smeh — —.

In ko niso bili več samim sebi podobni Ilja in Nikola in Jovo, tedaj pa so skušali gospodje, da bi se jih naenkrat odkrižali. Te igračke so jim pač postajale že strahovi...

Še vedno lepi Marko pa je ostal. Ni ga mikalo nikamor in tudi boljšega si ni želel. Misli je, da je v tem, kar ima, vse življenje — —.

»Marko. Domov — bi šel rad?«

»Jok — —!«

»Marko. Kdaj pa...?«

»Nikoli — —!«

»Marko. Tudi po vojni ne...?«

»Jok — —!«

»Marko. Mati te bo iskala...«

»Naj išče — — —!«

»Marko. Mati bo jokala...«

»Naj joče — — —!«

Mladega Marka so bili nekoč vzeli materi kar s pašnika, ko je še ovce pasel, jim žvižgal in prepeval in se ž njimi razgovarjal... Njenemu srcu so ga odtrgali, ko so mu s strupenim zasmehom umorili mehko gorsko dušo —, gorko gorsko srce — —.

In danes joče mati in išče sina — in ne ve še, da sin je idijot.

KIRKE.

Verižniška komedija v štirih dejanjih.

Alojzij Remec.

ČETRTO DEJANJE.

Obednica v Bertini hiši. V ozadju dvoje oken z gardinami, med njima steklena vrata na balkon. Ob teh vratih na levi in desni dva visoka podstavka za cvetlice in na njih dve palmi v loncih. Na sredi dolga belopogrnjena miza. Na mizi cvetlice v vazah, krožniki in jedilno orodje, skodele, čaše, steklenice itd., vse v neredu, kakor je ostalo po sijajni večerji v pozni uri. Krog mize stoli. Na levi kredenca in na njej hladilnik z ledom in šampanjcem. Na desni igralna mizica in par stolov. Na levo peljejo vrata v predsobo, na desno v Krševanovo sobo. Sredi stropa gori električen luster. Zunaj mesečna poletna noč.

Na levem koncu mize sedi JANEZ, golorok, in spi, naslonjen z glavo na lehti. Ob mizi sedita FERLIČ in WEISS. Ob okrogli mizici na desni kvartajo JAVORNIK, SOKLIČ in OŠABEN.

WEISS (s servijeto okrog vratu še jé). Gospod Ferlič, na pladnju pred Vami je še pol pečene piške z omako. Dajte mi jo!

FERLIČ (dá Weissu pladenj). Izboren tek imate, gospod Weiss. Nam se že kolca od jedi in pijače.

WEISS (si vzame piško na krožnik in jé). Jest, piti, ljubiti, trgovati — to je moje življenje! Vi tega še ne znate, a se boste že naučili.